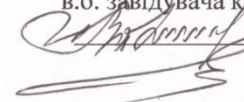

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри української
філології та журналістики
протокол від 03.09.2020 р. № 2

в.о. завідувача кафедри

 (проф. Володимир ОЛЕКСЕНКО)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ/ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

УРБАНОЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ

Освітньо-професійна програма «Філологія (Українська мова та література)»

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація Українська мова та література

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Херсон 2020

Назва навчальної дисципліни/о світньої компоненти	Урбанолінгвістичні студії
Викладач (і)	Світлана Мартос (Svitlana Martos), кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології та журналістики https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=CzF-NpQAAAAJ
Посилання на сайт	http://ksuonline.kspu.edu/course/view.php?id=2957 http://www.kspu.edu/About/Faculty/IUkrForeignPhilology/IPhilologyJournalizm/Eduprograms/035mag.aspx
Контактний тел.	0508073330 Viber
E-mail викладача	svitlanamartos@gmail.com
Графік консультацій	п'ятниця, 13:00 - 15:00

1. Анотація курсу: дисципліна спрямована на вивчення одного із пріоритетних напрямів сучасних зарубіжних і вітчизняних лінгвістичних досліджень - урбанолінгвістики, що виокремилася із різноаспектної теми багатьох дисциплін, об'єктом наукових досліджень яких є місто. Під час вивчення курсу здобувачі вищої освіти ознайомляться із поняттям «текст міста» та сформулюють навички аналізу усних і писемних типів міських текстів.

2. Мета та завдання курсу

Мета: сформувати у магістрів-філологів уявлення про один із актуальних напрямів вітчизняних лінгвістичних студій, який досліджує мовний простір міста, - урбанолінгвістику.

Завдання:

- > визначити зміст поняття «текст міста» в урбанолінгвістиці;
- > з'ясувати смислові параметри, які дозволяють характеризувати текст міста як лінгвістичний феномен;
- > сприяти виробленню у магістрів-філологів навичок аналізувати різноманітні типи і види міських текстів;
- > розвивати вміння працювати з текстами, здійснювати пошук інформації у різноманітних джерелах;
- > формувати комунікативні навички колективної діяльності через збирання, аналіз, систематизацію текстів мовного

міського простору.

3. Програмні компетентності та результати навчання

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме такі програмні компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК-3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-5. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК-9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК-12 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності:

ФК-3. Здатність до критичного осмислення історичних надбань та новітніх досягнень філологічної науки.

ФК-4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК-6. Здатність професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ФК-7. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

Програмні результати навчання:

ПРН-4 Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН-5 Знаходити оптимальні шляхи ефективною взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

ПРН-10 Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів української мови та літератури.

ПРН-15 Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

4. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів/годин	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	Самостійна робота (год.)

3/ 90	16	14	60

5. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язкова/ вибіркова компонента
1	II	035 Філологія (Українська мова та література)	1	вибіркова компонента

6. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

Мультимедійний комплекс: Ноутбук Lenovo IP 110-151-BR

Проектор Benq MS 527 з екраном GrandView на тринозі

Акустична система 2.0 Edifier R18 black

Мультимедійний комплекс:

Ноутбук ASUS x 502 CA (x 502 CA - KKOSS) white

Проектор Optoma S 310

Екран Brateck PSDC 72 мобільний 72 (4: 3) 145 x 10

Акустична система ACME by krator» Multimedia speaker Model:SS111W (2x2,5 Вт)

Відкритий доступ до електронного архіву-репозитарію ХДУ: eKhSUIR.kspu.edu

7. Політика курсу

Відвідування занять (очне або дистанційне) з дисципліни «Урбанолінгвістичні студії» є обов'язковим. Винятки можливі лише для студентів із обмеженими можливостями з поважних причин.

Курс викладається українською мовою.

Пропущені заняття або контрольні заходи (з поважної причини) мають бути відпрацьованими в позаурочний час, у консультативні години.

Високо цінується академічна доброчесність. Навіть окремий випадок порушення академічної доброчесності є серйозним проступком, який може призвести до несправедливого перерозподілу оцінок і, як наслідок, загального рейтингу студентів.

Під час занять або поза ними студент має демонструвати повагу та толерантність по відношенню до усіх учасників

освітнього процесу (студенти, викладачі, допоміжний персонал).

Студенти повинні дотримуватися правил внутрішнього розпорядку ХДУ, усіх принципів та положень нормативних документів щодо організації навчального процесу у ЗВО.

8. Схема курсу

Тиждень	Тема, план	Форма навч. заняття	Список рекомендованих джерел	Завдання	Макс. кількість балів
Модуль 1. Урбанолінгвістика: теорія і практика					
	Тема 1 УРБАНОЛІНГВІСТИКА ЯК НАУКА План 1. Місто як об'єкт вивчення. 2. Поліінформативність міста як об'єкта наукових досліджень. 3. Урбаністика як універсальна різноаспектна тема багатьох дисциплін. 4. Місто в полі зору лінгвістів. 5. Урбанолінгвістика - пріоритетний напрям сучасних українських лінгвістичних студій.	лекції 2 год. практ. зан. 2 год. сам. роб. 10 год.	4, 5, 6, 8, 13, 17, 22	1. Продемонструйте схематично й доведіть, що урбаністика - це універсальна багатоаспектна тема багатьох дисциплін. 4 б. 2. Складіть список зарубіжних і вітчизняних наукових публікацій, у яких висвітлюються питання урбанолінгвістики. Оформіть джерела із гіперпосиланнями. 6 б.	2 б. конспект лекції 4 б. усна відповідь на практичному занятті 10 б. самостійна робота Макс. кіл. 16 б.
Тижде нь 3, 4	Тема 2 ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ УРБАНОЛІНГВІСТИКИ План 1. Поняття «текст - текст міста - місто як текст». 2. Поняття «мова міста», «мовний побут міста», «мовний портрет міста», «лінгвопортрет	лекції 2 год. практ. зан. 2 год. сам. роб. 10 год.	3, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 20, 21	1. Із наведеного переліку понять (див. пункт плану № 2) виберіть терміни й порівняйте їх. Чи тотожні ці поняття? Чи мають певні відмінності? У чому це проявляється? 4 б. 2. Складіть короткий тлумачний словник урбанолінгвістичних термінів. 6 б.	2 б. конспект лекції 4 б. усна відповідь на практичному занятті 10 б. самостійна робота

	міський простір», «лінгвокультурний простір міста», «мова міського колективу», «мова міського соціуму», «народно-розмовне мовлення міста», «мовний клімат», «лінгвістичне градознавство», «мовний ландшафт міста». 3. Міська мікротопонімія (годонімія, емпоронімія, ергонімія тощо).				Макс. кіл. 16 б.
Т и ж де н ь 5, 6, 7	Тема 3 УСНІ ТИПИ ТЕКСТІВ План 1. Усне розмовне міське мовлення: монологи (розповіді), діалоги (розмовні мініатюри: мікродіалоги, ситуативні репліки), полілоги. 2. Етикетні формули в комунікації містян. 3. Медіатекст (мовлення ЗМІ). 4. Неофіційна (розмовна) антропонімія — особові імена людей, зокрема іменник, імена по батькові, прізвища і прізвиська. 5. Міська неофіційна (розмовна) мікротопонімія. 6. Міський фольклор. 7. Сучасні пісенні тексти.	лекції 4 год. практ. зан. 2 год. сам. роб. 12 год.	1, 2, 6, 9, 12, 13, 16, 17, 19, 20	1. Оберіть один із херсонських радіо- або телеканалів. Протягом дня прослідкуйте за нормативністю мовлення його радіо- або телепередач. Висновки подайте як аналітичний опис. 4 б. 2. Запишіть на диктофон уривок усного розмовного міського мовлення. Опишіть комунікативну ситуацію, в якій відбувалося мовлення. Зробіть висновки щодо нормативності мовлення містян. 4 б. 3. Прослідкуйте за етикетними формулами комунікації містян: привітання, прощання, вдячність, вибачення (одне на Ваш вибір). Зафіксуйте їх. Зробіть висновок про залежність/ незалежність вибору етикетних формул у певних міських соціогрупах (вік, стать, професія тощо). 4 б.	2 б. конспект лекції 2*2= 4 б. 4 б. усна відповідь на практичному занятті 12 б. самостійна робота Макс.кіл. 20 б.

Т ж де н ь 8, 9, 10 11	Тема 4 ПИСЕМНІ ТИПИ ТЕКСТІВ План 1. Художні / нехудожні тексти — твори уродженців міста або твори про місто (твори художньої літератури, мемуаристика, публіцистика, епістолярій тощо). 2. Документальні джерела (матеріали перепису населення, статистичні звіти закладів освіти та ЗМІ, історичні коментарі, пам'ятки, архівні матеріали тощо).	лекції 4 год. практ. зан. 4 год. сам. роб. 14 год.	1, 4, 6, 8, 19, 20, 22	1. Згадайте опанований вами курс «Літературне краєзнавство». Підготуйте доповідь із презентацією про одного із письменників Херсонщини. 6 б. 2. Оберіть художній/нехудожній текст (вірш, художньої літератури, мемуаристика, публіцистика, епістолярій тощо) про Херсон. Презентуйте його як анонс. 6 б.	2 б. конспект лекції 2*2= 4 б. 4 б. усна відповідь на практичному занятті 4*2= 8 б. 12 б. самостійна робота Макс.кіл. 24 б.
Т ж де н ь 12 13 14 15	Тема 5 ОНОМАСТИЧНИЙ ПРОСТІР МІСТА План 1. Офіційна антропонімія. Особові імена людей (іменник, імена по батькові, прізвища і прізвиська). 2. Міська мікротопонімія (офіційна). • Годонімія — назви лінійних внутрішньоміських об'єктів (вулиць, перевулків, площ, майданів, бульварів і т. д.). • Емпоронімія — назви магазинів, кіосків, павільйонів, салонів, торгових центрів, розважальних комплексів, залів тощо.	лекції 4 год. практ. зан. 4 год. сам. роб. 14 год.	1, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 17, 20, 21	1. Згадайте, що ви знаєте про перейменування годонімів Херсона у зв'язку із дією законів про декомунізацію. Підготуйте повідомлення про одного із діячів Херсонщини, чие ім'я відображено в назві херсонської вулиці. 4 б. 2. Зберіть фотогалерею аномативів у міській мікротопонімії. 4 б. 3. Підготуйте відеорекомендації щодо дотримання мовних норм у ономастичному міському просторі. 4 б.	2 б. конспект лекції 2*2=4 б. 4 б. усна відповідь на практичному занятті 4*2= 8 б. 12 б. самостійна робота Макс.кіл. 24 б.

• Ергонімія — назви підприємств і закладів різного профілю. • Епіграфіка (вуличні тексти) — офіційна (друковані тексти афіш, плакатів, оголошень, вивісок, стендів, реклам тощо) і неофіційна (тексти, написані містянами від руки чи на комп'ютері, графіті).				

9. Форма (метод) контрольного заходу та вимоги до оцінювання програмних результатів навчання

Шкала оцінювання у ХДУ за ЄКТС

Оцінка відповідає рівню сформованості загальних і фахових компетентностей та отриманих програмних результатів навчання здобувана освіти та визначається шкалою ЄКТС та національною системою оцінювання

Сума балів /Local grade	Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою/National grade
90 - 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Розподіл балів, які отримують здобувачі за результатами опанування навчальної дисципліни
«Урбанолінгвістичні студії», формою семестрового контролю якої є залік**

Модуль 1. Урбанолінгвістика: теорія і практика

№	Види навчальної діяльності (робіт)	модуль 1	Сума балів
Обов'язкові види навчальної діяльності (робіт)			
1.	Аудиторна робота (заняття у дистанційному режимі)		
	- відвідання лекції	2 год. - 2 б.	16
	- усна відповідь на практичному занятті	2 год. - 4 б.	28
2.	Самостійна робота	60 = 56 б.	56
4.	Разом балів		100
Вибіркові види діяльності (робіт)			
1.	-участь у наукових, науково-практичних конференціях, олімпіадах, конкурсах; - підготовка наукової статті, наукової роботи на конкурс; - неформальна та інформальна освіта здобувача		max 10

Здобувачі, які брали участь у науково-дослідній роботі (підготовка наукової статті, участь у науковій конференції, семінарі, конкурсах наукових робіт, предметних олімпіадах, неформальній та інформальній освіті), можуть отримати **бонусні (заохочувальні) бали - до 10 балів.**

Взаємозв'язок між програмними результатами навчання та обов'язковими видами навчальної діяльності (робіт)

Види робіт	Усне опитування (виступ, доповідь, участь у обговоренні)	Практичні (лабораторні, семінарські) роботи	Письмові роботи
Програмні результати навчання (ПРН)			

ПРН-4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.		+	+
ПРН-5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.	+	+	+
ПРН-10. Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів української мови та літератури.	+	+	+
ПРН-15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.		+	+

10. Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні

- Белей Л. Класифікація елементів мовного ландшафту. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 2012. №1(226). С. 10-16.
- Бибик С.П. Усна літературна мова в українській культурі повсякдення: монографія. Ніжин, 2013. 589 с.
- Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. К.: Видавничий дім «КМА», 2010. 243 с.
- Колесов В.В. Язык города. Москва, 1991. 192 с.
- Мартос С. А. Місто як об'єкт лінгвістичного дослідження: підходи і напрями. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. Херсон, 2007. Вип. 6. С. 133-137.
- Сікора Г. Текст міста як лінгвістичний феномен. *Українська мова*. 2016. № 4. С.122-135.
- Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. 716 с.

Додаткові

- Бабич Н. Мовлення міста і села: конфлікт форми і змісту. *Мова і суспільство*. Львів, 2012. Випуск 3. С.265-270.
- Белей Л. Соціолінгвістичне висвітлення терміна "мовний ландшафт". *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2010. Вип. 23. С. 36-40.
- Мартос С. А. Структурно-семантична характеристика емпоронімів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. Херсон, 2015. Вип. 22. С. 98-102.
- Мартос С.А. Ергоніми благодійної сфери Херсонщини. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник*

- наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 27. Том 3. С. 85-89.
12. Мартос С.А. Мовний портрет міста як складник соціолінгвістичної практики студентів. *Філологічна освіта: компетентнісна парадигма: матеріали Міжнародної науково-практичної заочної інтернет-конференції (15 листопада 2019р.)*. Миколаїв: МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2019. С.110-112. Мацько Л. Семантико- функціональні аспекти тексту міста. *Дивослово*. 2008. № 11 (620). С. 30-33.
 13. Миколенко Т. Мова міста: динаміка та сучасний етап вивчення. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. Вип. 43 (3). С.77-82.
 14. Олійник О.Ю. Термінологія опису мовного ландшафту у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві. *Термінологічний вісник*. Вип 2 (1), 2013. с. 150-154.
 15. Українська мова: Енциклопедія / В. М. Русанівський та ін. К., 2000. 750 с.
 16. Шевчук-Клюжева О.В. Українське мовлення на Донеччині: автореф. канд. філол. наук: 10.02.01.Донецьк, 2003. 20 с.
 17. Kreslins J. Linguistic landscapes in the Baltic. *Scandinavian Journal of History*. 28 (3-4), 2003. P.165-174.

Інтернет-ресурси

18. <http://litorpys.org.ua/ukrmova/um.htm> - Українська мова: Енциклопедія
19. <http://www.ji.lviv.ua/index.htm> - Незалежний культурологічний часопис «Ї»
20. <http://www.nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
21. <https://www.mova.info/> - Лінгвістичний портал
22. <https://www.ulif.org.ua/> -Український лінгвістичний портал